

4. POSTPRISTUPNE OBAVEZE

4. 1. POSTPRISTUPNE OBAVEZE U EU

Gordana Đurović

Postpristupne obaveze Crne Gore u EU biće kao i obaveze svih drugih država članica bez izuzetaka. Njih će u narednom *srednjem roku*, po pristupanju, činiti praćenje i sprovođenje svih odredbi sljedećih dokumenata:

1. Lisabonski ugovor – model funkcionisanja EU institucija i pravila odlučivanja o pitanjima od zajedničkog interesa;

2. Dokumenti i politike koji se bave razvojem konkurentnosti EU na svjetskoj sceni, prvenstveno Razvojna strategija EU Evropa 2020, ali i Pakt za stabilnost i rast (od eura do EU, ili obratno, u slučaju Crne Gore).

To istovremeno znači da proces prilagođavanja nadnacionalnom sistemu EU ostaje kao takav i nakon formalnog pristupanja.

4. 1. 1. LISABONSKI UGOVOR – UNIJA ZA XXI STOLJEĆE

Lisabonski ugovor postavljen je kao *odgovor EU na izazove globalizacije* koje donosi XXI stoljeće, kao dokument kojim započinje nova istorija Evropske unije u vijeku punom izazova i neizvjesnosti, ali i novih inicijativa i projekata. Uprkos čestim izmjenama i brojnim aneksima, kao i mnogim kompromisima, Lisabonski sporazum predstavlja mjeru mogućeg, ali i jedan kvalitetan ugovor, koji će svakako poslužiti cilju i svrsi zbog kog je stvoren. Ugovorom je pojednostavljena prilično složena procedura i struktura donošenja evropskih propisa, Uniji je dat međunarodno-pravni subjektivitet, dat je impuls efikasnijem odlučivanju i jačanju uloge Evropskog parlamenta, što je odgovor na postojeće kritike demokratskog deficita Unije. Lisabonski ugovor značajan je i za dalju politiku proširenja, a posebno važna dimenzija ovog ugovora ogleda se u jačanju i integrisanju spoljnih akcija EU. Iz navedenog proizilazi da će u narednom periodu razvoja Evropske unije akcenat biti na planu *spoljne politike*.

Sama Unija značajno se promijenila. Broj članica je povećan gotovo pet puta. U posljednjih pet godina gotovo se duplirao.

Sam proces širenja Unije dešavao se *u svijetu koji se intenzivno mijenja*. Evropa se suočava sa mnogobrojnim izazovima u XXI stoljeću, uključujući i ekonomsku

krizu, klimatske promjene, koncept održivog razvoja, energetske sigurnost i borbu protiv međunarodnog prekograničnog kriminala. Neophodno je pratiti te promjene, njima se brzo prilagođavati i blagovremeno reagovati. U tom smislu, *Lisabonski ugovor* je bio pretpostavka za snažniju i bolje organizovanu Uniju danas i sutra, koji joj daje neophodnu snagu za jedinstven glas na globalnoj sceni.

Osnovni principi budućeg evropskog ujedinjenja, dati kroz Lisabonski sporazum, mogu se najkraće sistematizovati na sljedeći način:

- više demokratije, više otvorenosti: Ugovor daje snažni glas građanima EU da učestvuju u procesu donošenja odluka i transparentnosti institucija;

- brži i efikasniji proces donošenja odluka, jasnije procedure i saradnja između institucija;

- modernizacija samih institucija Unije, uz uvođenje pozicije predsjednika Unije i Visokog predstavnika za spoljnu politiku i politiku bezbjednosti (evropski šef diplomatije);

- Ugovor je potvrdio posvećenost jačanju Ekonomske i monetarne unije, sa eurom kao zvaničnom valutom EU;

- promovisanje vrijednosti EU u svijetu, posebno u oblastima mira i bezbjednosti, održivog razvoja Zemlje kao cjeline, solidarnosti i međusobnog uvažavanja i poštovanja među ljudima, zalaganje za slobodnu i fer trgovinu, smanjenje siromaštva, zaštita ljudskih prava, poštovanje i unapređenje međunarodnog prava sa posebnim osvrtom na odredbe Povelje UN o ljudskim pravima;

- razvoj sistema bezbjednosti i odbrane: Ugovor precizira ulogu EU u zajedničkoj spoljnoj i bezbjednosnoj politici; odluke o pitanjima odbrane se i dalje donose konsenzusom svih država članica;

- oblast pravosuđa i borbe protiv kriminala: Ugovor sadrži značajne nove odredbe kojima se jača sposobnost Unije u borbi protiv međunarodnog prekograničnog kriminala, ilegalnih migracija, trgovine ljudima, trgovine drogom i oružjem;

- oblast socijalne politike: Ugovor predstavlja korak naprijed u jačanju socijalne politike i principa evropske solidarnosti; u svim svojim politikama i aktivnostima, EU će se zalagati za promociju visoke stope zaposlenosti;

- nove oblasti saradnje posebno će se fokusirati na klimatske promjene, energetiku i zaštitu ljudskih prava;

- Evropska povelja o ljudskim pravima (uz izuzetke) postaje pravno obavezujuća, za sve države članice (4.1).

Postavlja se pitanje kako će se dalje odvijati proces evropskih integracija, posebno polazeći od očekivanih promjena u kratkom roku (5 godina), srednjem roku do 2025. godine, a koja se vizija razvoja može danas predvidjeti za period poslije 2025. godine, odnosno kakva je dugoročna vizija integracionog procesa.

Kratki rok

Kada je riječ o *kratkom roku*, prioritet EU biće prvenstveno interna konsolidacija kroz punu primjenu Lisabonskog ugovora.

Drugi prioritet je svakako rast konkurentnosti EU tržišta i njegovo što bolje pozicioniranje na globalnoj sceni. To znači usvajanje u primjenu razvojne strategije EU – Evropa 2020, čija implementacija prevazilazi kratak rok.

Kad je riječ o spoljnim akcijama Unije, prioritet je svakako dalje razvijanje odnosa sa NATO-om, ali dalji proces proširenja Unije.

Prva stepenica je *zaokruživanje politike proširenja prema zemljama koje su u definisanom talasu širenja EU*, koji se uslovno može nazvati *ciklus šestog proširenja*, jer može biti realizovan u nekoliko talasa. Riječ je o sedam zemalja regiona *Zapadnog Balkana*. Okružen Unijom, cijeli region teško da može razvijati drugu stratešku integraciju kao razvojni okvir osim evropske integracije. Za očekivati je da će cijeli region do kraja ove decenije biti unutar Unije. Prije toga, u Uniji će svakako biti i *Island*. Dalje širenje EU – *Turska*, kao zemlje istočnog partnerstva, ostaju na agendi EU za ozbiljno promišljanje poslije 2014. godine.

Srednji rok

U *srednjem roku* prioriteti ostaju isti – konsolidacija i širenje, bezbjednosne integracije i razvojna strategija.

Kada je riječ o daljem širenju Unije, potencijalno, zahtjev za članstvo u EU može zatražiti i Švajcarska, već sada snažno integrisana u Uniju, danas već zemlja Šengena. *Norveška*, zahvaljujući energetske resursima i pogodnostima slobodnijeg izliva ribe, to pitanje još uvijek odlaže. Međutim, pitanje je političke procjene kada će se ponovo ono otvoriti i zakazati novi referendum o pristupanju Norveške u Uniju. Ona već i danas ima gotovo potpuno harmonizovan pravni sistem sa evropskim *Acquisom* i participira u strateškim projektima, koji prevazilaze ekonomske teme.

EU je svih ovih decenija svog razvoja potpisala posebne sporazume o pridruživanju sa tzv. *prekomorskim teritorijama*. One se nalaze van Evrope, a čini ih grupa zemalja koje su uglavnom bile bivše kolonije zapadnoevropskih zemalja, danas nezavisne države, prvenstveno iz regiona *Afrike, Kariba i Pacifika*. EU je potpisala više generacija sporazuma o pridruživanju i različitih konvencija s tim zemljama, kako bi se pomogao njihov brži ekonomski razvoj. Danas i 50% fondova EU za razvojnu podršku ide prema ovim zemljama. Integracione veze sa ovim zemljama jačaju u funkciji vremena.

EU danas ima i posebne, tzv. *Mediterranske sporazume sa arapskim državama Sredozemlja i Izraelom*, koji takođe obuhvataju politički dijalog i uzajamno otvaranje tržišta, postepeno približavanje/usklađivanje zakonodavstava, posebno u sferi ekonomije, kao i međusobni nadzor nad ostvarivanjem obaveza iz sporazuma. Godine 2008. potpisana je nova generacija sporazuma sa ovim zemljama, tzv. *Unija za Mediteran*, koja uključuje jačanje trgovinskih i drugih veza ovih zemalja i sa našim regionom.

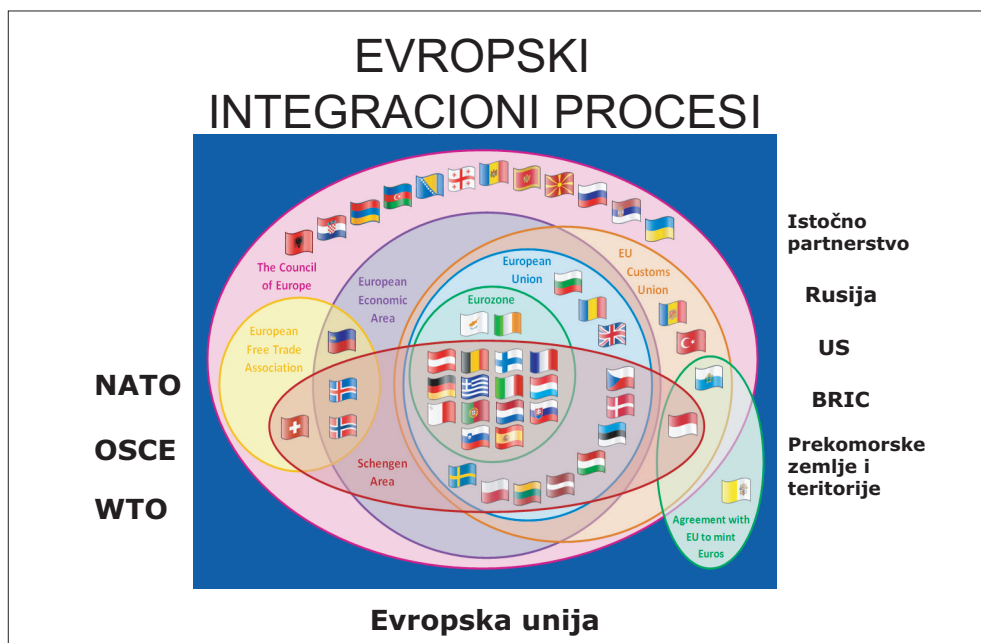
Najnoviji paket sporazuma o saradnji, ovoga puta u vidu *akcionog plana*, Evropska komisija počela je odobravati već od 2004. godine, a obuhvata sedam zemalja s kojima se želi unaprijediti saradnja i olakšati im pristup jedinstvenom evropskom tržištu. Na listi povlašćenih su *Ukrajina, Moldavija, Maroko, Tunis, Jordan, Izrael i*

Palestinska vlada, a sljedeću grupu čine *Egipat, Liban, Azerbejdžan, Jermenija i Gruzija*. Navedenim zemljama, za sada, ne nudi se perspektiva članstva u Uniji, ali se takva mogućnost i ne isključuje, iako se u obrazloženju akcionih planova naglašava da „evropska politika saradnje sa susjedima nije politika proširenja”. Ona nudi konkretne vidove jačanja saradnje i postupne integracije u određene evropske politike, programe i jedinstveno tržište, a stepen integrisanosti zavisice isključivo od svakog partnera pojedinačno i spremnosti da preuzme zajedničke evropske vrijednosti. S druge strane, na ove pregovore uticaće i sposobnost same EU da u narednim decenijama prima nove članice – njen *integracioni kapacitet*.

Nova generacija aranžmana sa *Ukrajinom, Gruzijom i Moldavijom* obuhvaćena je tzv. politikom susjedstva (tzv. Istočno partnerstvo). Za jačanje te saradnje koriste se posebni razvojni fondovi. Važan signal ovim zemljama predstavlja i novo restrukturiranje generalnih direktorata Evropske komisije, gdje je u Direktoratu za proširenje, pored regiona Zapadnog Balkana, danas i politika susjedstva. Odnos prema ovim zemljama ojačan je direktnim uključivanjem Visokog predstavnika za spoljnu politiku i politiku bezbjednosti u sve važne odluke vezano za Direktorat za proširenje i politiku susjedstva, kao dio novog, integralnog pristupa spoljnim akcijama Unije.

Dugi rok

Teško je dati *dugoročnu viziju razvoja EU* sa zadovoljavajućim stepenom preciznosti, jer su faktori koji će uticati na strateške odluke veoma kompleksni i ne mogu se u potpunosti predvidjeti i percipirati moguće akcije u tom smislu. Fokus će biti

Slika 4. 1. Evropski integracioni procesi

svakako na jačanju spoljnih akcija Unije i ujedinjenju političkih glasova država članica u „jedan glas”, posebno kad se radi o otvorenom dijalogu na globalnoj sceni, a u vezi sa svim pitanjima koja će u budućnosti biti bezbjednosni, klimatski ili razvojni izazov. Integracioni procesi sve su složeniji, što se može vidjeti i slici 4. 1.

Evropska integracija je bila temelj integracionog procesa, ali evropski integracioni proces istovremeno znači dalje horizontalno umrežavanje evropskih (i vanevropskih) zemalja, kao i traženje *transnacionalnih partnerstava* preko granica Evrope. Otvoreno pitanje je i da li će intenziviranje integracionih procesa van granica Evrope doprinijeti jačanju *unutrašnjih veza u samoj Uniji*, ili će na njih uticati tako da ih oslabi.

Poslije stupanja na snagu Lisabonskog ugovora, pred Evropskom unijom stoji velik izazov u domenu spoljne politike, u kojem do sada nije imala iskustva, a to su *spoljne granice Unije i buduća strateška partnerstva*. Kako smo vidjeli iz istorijskog pregleda u uvodnom dijelu, cjelokupan proces evropskih integracija bio je potpuno jasan i transparentan, kako na unutrašnjem tako i na spoljašnjem planu, tako da s pravom možemo očekivati nastavak u istom maniru, mada ne možemo sa sigurnošću reći u kojem pravcu će se same integracije kretati. Da li će to biti okretanje prema evroazijskim partnerima – *Turskoj i Rusiji*, ili svom istorijski čestom partneru – *SAD* (kako u ekonomskom tako posebno u bezbjednosnom aspektu integracija), ili pak prema ekonomijama koje su u velikom usponu – *Brazil, Indija ili Kina*, kao vanjskim faktorima koji mogu uticati na formiranje daljih integracija, ostaje da vidimo.

4. 1. 2. RAZVOJNA STRATEGIJA EU

Dokumenti i politike koji se bave razvojem konkurentnosti EU na svjetskoj sceni, prvenstveno Razvojna strategija EU Evropa 2020 i Pakt za stabilnost i rast (od eura do EU, ili obratno, u slučaju Crne Gore)

Evropska komisija je pripremila Nacrt razvojne strategije EU – Evropa 2020, koji je promovisan u martu 2010. godine (4.2), a nakon konsultacija, biće usvojen do polovine 2010. godine. To je razvojna vizija EU, koja treba da bude i okvir razvoja Crne Gore u narednoj dekadi. Stoga je okvir razvoja EU istovremeno i okvir razvoja Crne Gore, pa ćemo u ovom dijelu istraživanja dati glavna očekivanja i razvojne ciljeve srednjoročne razvojne strategije EU.

Svjedoci smo, posljednjih godina, da Evropa prolazi kroz period duboke transformacije. Nastala globalna kriza je izbrisala godine ekonomskog i društvenog napretka i otkrila strukturne slabosti u ekonomijama EU. BDP je u 2009. godini pao za 4%, nivo industrijske proizvodnje vratio se na nivo iz devedesetih, a 23 miliona ljudi (10% aktivnog stanovništva) su nezaposleni. Ekonomska kriza bila je veliki šok za milione građana i pokazala potrebu za zajedničku akciju i evropsku solidarnost.

Čak i prije ekonomske krize, u mnogim oblastima, *ostvareni progres nije bio dovoljan da se podigne konkurentnost u odnosu na ostali razvijeni svijet*.

– Evropska prosječna stopa rasta bila je strukturno niža nego kod ostalih ključnih partnera, prvenstveno zbog nižeg nivoa produktivnosti koji je proširen po-

sljednjih 10 godina. Dijelom je to i posljedica nižeg ulaganja u istraživanje i razvoj i inovacije, nedovoljna upotreba informacionih i komunikacionih tehnologija, što je usporavalo inovativnost, kreiralo biznis barijere i manje dinamičan biznis ambijent.

– Uprkos progresu, stopa zaposlenosti od 69% (doba 20–64 godine) još uvijek nije dovoljna u odnosu na konkurentna tržišta (žene svega 63%, muškarci 76%). Samo 46% starijih radnika (55–64) je zaposleno, a u SAD i Japanu taj procenat je 62. Uz to, Evropljani rade 10% kraće radno vrijeme nego njihove kolege u SAD i Japanu.

– Demografsko starenje se ubrzava. Broj ljudi starijih od 60 godina danas raste dvostruko brže nego prije 2007. godine. Kombinacija smanjenja radne populacije i povećanja broja starih dodatno će opterećivati penzione fondove i koncept države blagostanja.

Nadalje, intenziviraju se globalni izazovi: ekonomije su sve više povezane, globalne finansije moraju biti u nekom vidu koordinacije, klimatske promjene i izazovi ograničenih resursa zahtijevaju odlučnu akciju i to odmah. Ekspanzija svjetske populacije sa 6 na 9 milijardi, povećaće pritisak na globalnu konkurentnost prema ograničenim resursima.

Kriza je pokazala da su ekonomije EU 27 međusobno visokozavisne. Kriza je pokazala povezanost i uslovljenost akcija između nacionalnih ekonomija, posebno u Eurozoni. Reforme, ili izostanak nekih od njih, u jednoj zemlji utiču na performanse drugih. Kriza je pokazala ozbiljne probleme u javnim finansijama pojedinih zemalja, tako da je postao problem obezbjeđivanja i neophodnih sredstava za bazičnu infrastrukturu u oblastima kao što su transport i energija, što utiče i na zajedničko tržište EU. Koordinacija između EU 27, i pored svih izazova, dokazala je da postoji i da je reagovala na izazove krize. To nas sve vodi zaključku da je Unija dodata vrijednost na globalnoj sceni i da je vrijedno boriti se za rast njene konkurentnosti. Unija može da utiče i na globalnu politiku, pod uslovom da djeluje jedinstveno. Stoga, jače međunarodno predstavljanje mora da ide zajedno sa internom koordinacijom.

U međuvremenu, svijet se velikom brzinom kreće naprijed, a dugoročni izazovi – globalizacija, pritisak na resurse, starenje – intenziviraju se. Prioriteti moraju biti definisani u programskim aktivnostima i poslije ove finansijske perspektive, tako da omoguće: što brži i efikasniji izlazak iz ekonomske krize, vodeću ulogu u zajedničkim akcijama protiv klimatskih promjena, podsticanje održivog razvoja i socijalne kohezije, unapređenje pozicije evropskih građana i borba za novu eru, za novu Evropu.

Evropa može uspjeti samo ukoliko djeluje zajednički, kao Unija. Potrebna joj je strategija koja će pomoći da iz krize izađe kao jača Unija i da stvori racionalnu, održivu i sveobuhvatnu evropsku privredu, sa visokom stopom zaposlenosti, produktivnosti i socijalne kohezije. Evropa 2020 definiše viziju evropske društvene tržišne ekonomije za XXI vijek.

Evropa 2020 definiše *tri prioriteta, 5 ciljeva i 7 inicijativa* za narednu dekadu, čija primjena je usmjerena na dugoročni rast konkurentnosti Unije:

CILJEVI		
<p>1. <i>Rast stope zaposlenosti</i> među stanovništvom starosnog doba 20–64 godina, sa postojećih 69% na 75%.</p> <p>2. <i>Investiranje 3% BDP-a u istraživanje i razvoj</i>, posebno unapređenjem uslova za ulaganje u ove oblasti od strane privatnog sektora i razvijanje novih indikatora za praćenje inovacija.</p> <p>3. Smanjenje emisije gasova koji stvaraju efekat staklene bašte za najmanje 20% u poređenju sa nivoom emisije zabilježenim 90-ih godina, ili za 30% u idealnim uslovima, povećanje udjela obnovljivih izvora energije u konačnoj energetskej potrošnji na 20% i postizanje povećanja od 20% u oblasti energetske efikasnosti (tzv. „20/20/20” klimatsko-energetski ciljevi).</p> <p>4. Udio osoba koje rano napuštaju školovanje treba smanjiti na 10%, sa postojećih 15%; povećati broj osoba starosti između 30–34 godina koje imaju treći stepen obrazovanja sa postojećih 31% na najmanje 40%.</p> <p>5. Smanjenje broj evropskih građana koji žive ispod nacionalne granice <i>siromaštva</i> za 25%, što znači izbjavljenje 20 miliona građana iz siromaštva.</p>		
BRZI RAZVOJ	ODRŽIVI RAZVOJ	SVEOBUHVAATNI RAZVOJ
<p>INOVACIJE EU inicijativa <i>Unija inovacije</i> u cilju poboljšanja okvirnih uslova i pristupa R&D fondovima i snaženje lanca inovacija i podsticanje nivoa ulaganja u Uniji.</p>	<p>KLIMA, ENERGETIKA, MOBILNOST EU inicijativa <i>Efikasna upotreba evropskih resursa</i> u cilju udvostručenja ekonomskog rasta od upotrebe resursa, pružanje podrške prelasku na ekonomiju sa niskim stepenom emisije ugljenika, povećanje upotrebe obnovljivih izvora energije, modernizacija saobraćajnog sektora, i promovisanje energetske efikasnosti.</p>	<p>ZAPOSLENJE I STRUČNE VJEŠTINE EU inicijativa <i>Agenda za nove vještine i poslove</i> namijenjena modernizaciji tržišta rada i osposobljavanje lica kroz razvijanje vještina tokom cijelog životnog ciklusa u cilju povećanja radne participativnosti i boljeg usaglašavanja ponude i potražnje na tržištu rada.</p>
<p>OBRAZOVANJE EU inicijativa <i>Mladi u pokretu</i> u cilju unapređenja efikasnosti obrazovnih sistema i jačanja atraktivnosti evropskog visokog obrazovanja na međunarodnom nivou.</p>		
<p>DIGITALNO DRUŠTVO EU inicijativa <i>Digitalna agenda za Evropu</i> u cilju ubrzanja protoka brzog interneta i promovisanja koristi digitalnog jedinstvenog tržišta za domaćinstva i preduzeća.</p>	<p>KONKURENTNOST EU inicijativa <i>Industrijska politika u eri globalizacije</i> u cilju unapređenja poslovnog okruženja, posebno za razvoj malih i srednjih preduzeća, i podrška razvoju snažne i održive industrije koja će biti konkurentna na globalnom nivou.</p>	<p>SUZBIJANJE SIROMAŠTVA EU inicijativa <i>Evropska platforma protiv siromaštva</i> u cilju obezbjeđenja socijalne i teritorijalne kohezije tako da se benefiti i poslovi dijele, kako bi osobe koje su na ivici siromaštva ili su socijalno isključene bile u mogućnosti da žive dostojanstveno i uzmu aktivno učešće u društvenom životu.</p>

Slika 4. 2. Evropa 2020: pregled

Ovih sedam vodećih inicijativa će obavezati EU, ali i države članice. Instrumenti koji se koriste na nivou EU, posebno jedinstveno tržište, finansijske poluge i mehanizmi spoljne politike, biće u potpunosti mobilisani kako bi se EU borila protiv tzv. „uskih grla” i kako bi se ostvarili ciljevi Evrope 2020. Kao neposredni prioritet, Komisija prezentuje šta je potrebno uraditi kako bi se definisala kredibilna izlazna strategija, sprovele reforme finansijskog sistema, obezbijedila budžetska konsolidacija za dugoročni rast i osnažila koordinacija unutar ekonomske i monetarne unije. Neophodno je snažnije ekonomsko upravljanje kako bi se postigli željeni rezultati. *Evropa 2020 počivaće na dva stuba:*

a) *tematski pristup*, u kombinaciji sa prioritetima i ciljevima i

b) *izvještavanje po zemljama*, kako bi se pomoglo državama članicama da razviju svoje strategije povratka održivog rasta, ravoja i javnih finansija.

Integrisane smjernice će biti usvojene na nivou Unije kako bi se obuhvatili svi prioriteti i ciljevi EU. Preporuke za svaku državu članicu pojedinačno će biti dostavljene. U slučaju da država neadekvatno primjenjuje odredbe Strategije, biće opomenuta. Paralelno će se pripremati izvještaj o primjeni Evrope 2020 i procjena Pakta za stabilnost i rast, pri čemu će se zadržati odvojeni instrumenti kako bi se zadržao integritet Pakta.

Nacrt Strategije dalje razvija pojedine inicijative, kao plan aktivnosti na nivou EU i na nivou pojedinačnih država članica na sljedeći način:

4. 1. 2. 1. BRZI RAZVOJ

1. *EU Inicijativa „Unija inovacije”*

Cilj ove inicijative je fokusiranje istraživanja, razvoja i politike inovacije na izazove sa kojima se suočava naše društvo, poput klimatskih promjena, energetike i efikasnosti resursa, zdravstva i demografskih promjena. Neophodno je osnažiti svaku kariku u lancu inovacije, od same ideje pa do komercijalizacije.

Aktivnosti na EU nivou:

– Završetak Evropskog istraživačkog prostora, razvoj agende strateškog planiranja koja je fokusirana na izazove poput energetske sigurnosti, saobraćaja, klimatskih promjena i efikasnosti resursa, zdravstva i starosnog doba, ekoloških metoda proizvodnje i upravljanja zamljištem i unapređenje zajedničkog programiranja sa državama članicama i regionima.

– Unapređenje okvirnih uslova za biznis sektor u oblasti inovacija (npr. kreiranje jedinstvenog EU patenta i specijalizovanog Suda za patente, modernizacija okvira za autorska prava i žigove, unapređenje pristupa MSP-a zaštiti prava intelektualne svojine, ubrzanje osnivanja međuoperativnih standarda; unapređenje pristupa kapitalu i puno korišćenje politika potražnje, tj. putem javnih nabavki i jednostavnih regulativa).

– Pokretanje ‘Evropskog inovativnog partnerstva’ između EU i nacionalnih organa u cilju ubrzanja razvoja i upotrebe tehnologija neophodnih za rješavanje izazova sa kojima se susrećemo. Partnerstvo će obuhvatiti: izgradnju bioekonomije do 2020. godine, ključne tehnologije za oblikovanje buduće evropske industrije i techno-

logije kojima se omogućava da stariji građani žive nezavisno i budu aktivni učesnici društvenog života.

– Snaženje i dalji razvoj uloge EU instrumenata za podršku inovacijama (npr. strukturni fondovi, fondovi za ruralni razvoj, okvirni program za istraživanje i razvoj, CIP, SET plan), uključujući tijesnu saradnju sa EIB-om i usmjeravanje administrativnih procedura za olakšavanje pristupa finansijama, posebno za MSP, i povezivanje inovativnih podsticajnih mehanizama povezanih tržištem ugljenika.

– Promovisati partnerstva zasnovana na znanju i snažiti veze između obrazovanja, poslovnog sektora i inovacija, preko EIT-a, i promovisati preduzetništvo preko pružanja podrške mladim inovativnim kompanijama.

Aktivnosti država članica:

– Reforma nacionalnih (i regionalnih) I&R i inovativnih sistema koji će podsticati efikasne i jednostavne specijalizacije, osnažiti saradnju među univerzitetima, istraživačkim tijelima i biznis sektorom, implementirati zajedničke programe i unaprijediti prekograničnu saradnju u oblastima sa evropskim vrijednostima, prilagoditi nacionalne procedure finansiranja, obezbijediti raspored tehnologije širom EU teritorije.

– Obezbijediti dovoljno kadrova u oblasti nauke, matematičkih nauka i inženjerstva i fokusirati školske programe na kreativnost, inovaciju i preduzetništvo.

– Dati prioritet obrazovnim troškovima, preko poreskih olakšica i stimulacija i drugih finansijskih instrumenata u cilju promocije većih privatnih investicija u istraživanje i razvoj.

2. EU Inicijativa: „Mladi u pokretu”

Cilj ove inicijative je unapređenje efikasnosti i atraktivnosti evropskog visokog obrazovanja na međunarodnom nivou i podizanje sveukupnog kvaliteta svih nivoa obrazovanja i obuke u EU, u kombinaciji uz izvrsnosti i kapital, kroz promociju mobilnosti studenata i mobilnost pripravnika, i poboljšanje stanja u oblasti zapošljavanja mladih ljudi.

Aktivnosti na EU nivou:

– Integracija i unapređenje mobilnosti unutar EU, programa za univerzitete i istraživače (poput Erasmus, Erasmus Mundus, Tempus i Marie Curie) i njihovo povezivanje sa nacionalnim programima i resursima.

– Ubrzanje agende modernizacije visokog obrazovanja (školski program, upravljanje i finansiranje) uključujući definisanje kriterijuma efikasnosti univerziteta i obrazovnih rezultata u globalnom kontekstu.

– Pronalaženje načina promovisanja preduzetništva kroz programe mobilnosti za mlade stručnjake.

– Promovisanje priznavanja neformalnih i alternativnih metoda učenja/predavanja.

– Pokretanje Okvira za zapošljavanje mladih, koji će definisati politike namjenjene smanjenju stope nezaposlenosti mladih: ovo bi rezultiralo ulaskom mladih ljudi na tržište rada preko stažiranja, ili neke druge vrste radnog angažmana, uklju-

čujući i moto „Tvoj prvi EURES posao” sa ciljem povećavanja mogućnosti zaposlenja za mlade ljude širom EU.

Aktivnosti država članica:

– Obezbijediti efikasna ulaganja u sisteme obrazovanja i obuke na svim nivoima (od predškolskog do visokog).

– Unaprijediti obrazovne rezultate, sa posebnim akcentom na svaki segment (predškolsko, osnovno, srednje, stručno, više i visoko obrazovanje), integriranim pristupom, obuhvatajući ključne nadležnosti i sa ciljem smanjenja broja osoba koje napuštaju školovanje.

– Unaprijediti otvorenost i relevantnost obrazovnih sistema kroz izgradnju nacionalnih kvalifikacionih okvira i bolje usmjeravanje obrazovnih rezultata ka potrebama tržišta rada.

3. EU Inicijativa: „Digitalna agenda za Evropu”

Cilj je da pruži održive ekonomske i društvene koristi od *Jedinstvenog digitalnog tržišta* zasnovanog na brzom i ultrabrzom internetu i interoperabilnoj aplikaciji, sa širokopojasnim pristupom za sve do 2013. godine, pristup za sve mnogo većim brzinama interneta (30 Mb / s ili više) do 2020. godine, i 50% ili više evropskih domaćinstava koja se pretplate na internet konekciju iznad 100 Mb/s.

Aktivnosti na EU nivou:

– Obezbijediti stabilan pravni okvir koji stimulise investicije u otvorenoj i konkurentnoj infrastrukturi brzog interneta i povezanim uslugama.

– Razvoj politike efikasnog spektra.

– Olakšavanje upotrebe EU strukturnih fondova u sprovođenju ove agende.

– Uspostavljanje jedinstvenog tržišta za on-line sadržaje i usluge (tj. neograničene i sigurne EU web stranice i tržišta za digitalne sadržaje, sa visokim stepenom povjerenja, balansirani regulatorni okvir sa jasnim režimima prava, podsticanje izdavanja multiteritorijalnih licenci, adekvatna zaštita i nadoknada za nosioce prava i aktivna podrška digitalizaciji bogatog EU kulturnog nasljeđa, i oblikovanje globalnog upravljanja internetom.

– Reformisanje fondova za istraživački rad i inovacije i povećanje podrške u oblasti ICT-a kao i snaženje evropske tehnologije u ključnim strateškim oblastima, stvaranje uslova za visoki razvoj MSP-a za vođenje tržišta u razvoju i stimulisanje ICT inovacija u svim biznis sektorima.

– Promovisanje internet pristupa i korišćenja istog od strane svih građana EU, posebno kroz aktivnosti podrške digitalnoj pismenosti i pristupnosti.

Aktivnosti država članica:

– Priprema operativnih strategija za brzi internet, ciljno finansiranje javnosti, uključujući strukturne fondove, u oblastima koje nijesu u potpunosti obuhvaćene privatnim investicijama.

– Uspostavljanje zakonskog okvira za koordinaciju javnih radova u cilju smanjenja troškova izgradnje mreža.

4. 1. 2. 2. ODRŽIVI RAZVOJ

1. EU Inicijativa „Efikasna upotreba evropskih resursa”

Cilj je podrška prelasku na efikasne resurse i niskougljeničku ekonomiju koja je efikasna na takav način što koristi sve resurse. Cilj je da se udvostruči ekonomski rast preko efikasne upotrebe resursa i energetike, smanjenja emisije gasova ugljenika, unapređenja konkurentnosti i promovisanja veće energetske sigurnosti.

Aktivnosti na EU nivou:

– Mobilizacija finansijskih EU instrumenata (za ruralni razvoj, strukturnih fondova, I&R okvirnih programa, TENs, EIB) kao dijela konzistentne strategije finansiranja, kojom se ujedinjuju EU, nacionalni javni i privatni fondovi.

– Unapređenje okvira za upotrebu tržišno orijentisanih instrumenata (emisije trgovine, revizija energetskog oporezivanja, okvir državne pomoći, podsticanje šire upotrebe „zelenih” javnih nabavki).

– Predstavljanje predloga modernizacije i dekarbonizacije sektora saobraćaja čime se doprinosi povećanju konkurentnosti. Ovo je moguće postići kombinovanjem mjera kao npr. infrastrukturnih mjera, rano raspoređivanje mreža infrastrukture električne mobilnosti, inteligentno upravljanje saobraćajem, bolja logistika, sprovođenje smanjenja emisije CO₂ gasova iz putničkih vozila, aviona i u pomorskom sektoru, uključujući pokretanje velike inicijative evropskih „zelenih” automobila, što će doprinijeti promociji tehnologije uključujući i električna i hibridna vozila, uspostavljanje zajedničkih standarda i razvoj neophodne infrastrukturne podrške.

– Ubrzanje implementacije strateških projekata od visoke evropske vrijednosti kako bi se riješila „uska grla”, posebno prekograničnih sektora i unutrašnjih „žarišta” (gradovi, luke, logističke platforme).

– Kompletirati unutrašnje energetske tržište i implementirati strateške energetske tehnologije (SET) plan, promovisanje obnovljivih izvora energije na jedinstvenom tržištu je takođe prioritet.

– Prezentovati inicijativu za unapređenje evropskih mreža, uključujući i transevropsku energetska mrežu, kao „pametnim” mrežama i interkonekcijama posebno onim sa obnovljivim izvorima energije (uz podršku strukturnih fondova i EIB-a). Ovo obuhvata promovisanje infrastrukturnih projekata od velikog strateškog značaja za EU i Baltički region, Balkan, Mediteran i evroazijski region.

– Usvojiti i implementirati revidiranu verziju Akcionog plana za energetska efikasnost i promovisati značajne programe efikasnosti resursa (za podršku malim i srednjim preduzećima, kao i domaćinstvima) i korišćenje novih finansiranja kroz postojeće veoma uspješne modele inovativnih investicija, a to treba da promoviše promjene u potrošnji i proizvodnji modela.

– Da bi se ostvarila vizija strukturne i tehnološke promjene, potrebno je obezbijediti nisku emisiju ugljena, efikasne resurse i klimatski otpornu ekonomiju do 2050. g., što će omogućiti EU da ostvari ciljeve smanjenja emisija i biodiverziteta, a to uključuje prevencije i odgovor na katastrofe, udruživanje doprinosa kohezije, poljoprivrede, ruralnog razvoja i pomorske politike za rješavanje klimatskih promjena,

posebno kroz adaptaciju mjera zasnovanih na efikasnijem korišćenju resursa, koji će takođe doprinijeti poboljšanju globalne bezbjednosti hrane.

Aktivnosti država članica:

- Fazno iskorjenjivanje sastojaka štetnih po životnu okolinu, uz određene izuzetke za osobe sa posebnim socijalnim potrebama.
- Raspoređivanje tržišno orijentisanih instrumenata poput fiskalnih olakšica i podsticaja i nabavki koje će prilagoditi metode proizvodnje i potrošnje.
- Razvoj brze, unaprijeđene i potpuno povezane saobraćajne i energetske infrastrukture.
- Obezbeđenje koordinisane implementacije infrastrukturnih projekata, u okviru EU mreže, što će doprinijeti efikasnosti sveukupnog saobraćajnog sistema EU.
- Fokusiranje na urbanu dimenziju saobraćaja sa najvećom emisijom gasova i zagađivača.

2. EU inicijativa „Industrijska politika u eri globalizacije”

Aktivnosti na EU nivou:

- Uspostavljanje industrijske politike kojom će se stvoriti najbolje okruženje za održivost i razvoj snažne, konkurentne i raznolike industrijske osnove u Evropi.
- Razvoj horizontalnog pristupa industrijskoj politici kombinovanjem različitih instrumenata politike.
- Unapređenje poslovnog okruženja, posebno za MSP, uključujući smanjenje poslovnih transakcionih troškova u Evropi.
- Promocija restrukturiranja sektora koji su ugroženi i okretanje ka budućim aktivnostima.
- Promocija tehnologije i proizvodnih metoda koje smanjuju upotrebu prirodnih resursa i porast ulaganja u postojeće prirodne EU izvore.
- Promocija internacionalizacije malih i srednjih preduzeća.
- Obezbijediti saobraćajne i logističke mreže za podršku industriji u cijeloj Uniji u cilju omogućavanja efikasnog pristupa jedinstvenom tržištu i međunarodnom tržištu.
- Razvijanje efikasne prostorne politike u cilju obezbeđenja mehanizama za borbu protiv ključnih globalnih izazova, sa posebnim akcentom na Galileo i GMES.
- Unapređenje konkurentnosti evropskog sektora turizma.
- Analiza regulative kojom se uređuje i podržava prenos sektora usluga i proizvodnje na nivo veće efikasnosti resursa, uključujući efikasniju reciklažu; unaprijediti način na koji evropski standardi uspostavljaju rad kako bi se postigla korist za evropske i međunarodne standarde kojima će se obezbijediti dugoročna konkurentnost evropske industrije. Ovo uključuje promovisanje komercijalizacije i korišćenje ključnih tehnologija.
- Ažuriranje EU strategije za promovisanje korporativne društvene odgovornosti kao ključnog elementa u obezbeđivanju dugoročnog zaposlenja i povjerenja potrošača.

Aktivnosti država članica:

- Unapređenje poslovnog okruženja posebno za MSP u oblasti inovacija, kroz sektor javnih nabavki kojima se podstiče inovativnost.
- Unapređenje uslova za primjenu prava intelektualne svojine.
- Smanjenje administrativnih opterećenja preduzeća, i poboljšanje kvaliteta poslovnog zakonodavstva.
- Bliska saradnja sa odgovornim licima u različitim sektorima (biznis, sindikati, akademija, NVO, organizacije za zaštitu potrošača) u cilju identifikacije „uskih grla” i pripreme zajedničke analize o načinu održavanja snažne industrijske osnove koja počiva na znanju, kako bi se omogućilo EU da vodi globalnu politiku održivog razvoja.

4. 1. 2. 3. SVEOBUH VATNI RAZVOJ*1. EU inicijativa „Agenda za nove vještine i poslove”**Aktivnosti na EU nivou:*

- Definisanje i implementacija druge faze agende fleksibilnosti¹, zajedno sa evropskim socijalnim partnerima, u cilju identifikacije načina za bolje upravljanje ekonomskom tranzicijom i efikasnije borbe protiv nezaposlenosti i podizanje stopa aktivnosti;
- Prilagođavanje zakonodavnog okvira, u skladu sa „jednostavnim/pametnim” regulatornim principima za razvijanje radnih obrazaca (npr. radno vrijeme, delegiranje radnika na različite pozicije) i novih rizika po zdravlje i bezbjednost na radu.
- Olakšati i promovisati mobilnost radne snage unutar EU i bolju balansiranost između ponude i potražnje na tržištu rada i uskladiti je sa adekvatnom finansijskom podrškom iz strukturnih fondova, posebno iz Evropskog socijalnog fonda (ESF), kao i promovisanje sveobuhvatne politike radne migracije, koja će biti usmjerena u budućnost, kako bi se na fleksibilan način odgovorilo prioritetima i potrebama tržišta rada.
- Jačanje kapaciteta socijalnih partnera i puna upotreba potencijala socijalnog dijaloga za rješavanje problema na svim nivoima (EU, nacionalni/regionalni, sektorski, preduzeća) i promovisati jačanje saradnje između institucija tržišta rada, uključujući javne agencije za zapošljavanje država članica.
- Snažno podsticanje strateškog okvira za saradnju u obrazovanju i obuci, uz učešće svih odgovornih lica. Ovo bi posebno trebalo da rezultira implementacijom principa cjeloživotnog učenja (u saradnji sa državama članicama, socijalnim partnerima, ekspertima), kao i kroz fleksibilne načine učenja u sektoru obrazovanja i obuke, na svim nivoima i jačanje atraktivnosti stručnog obrazovanja i obuke. Potrebno je konsultovati socijalne partnere na evropskom nivou u pripremi njihovih inicijativa u ovoj oblasti.

---

¹ Flexicurity agenda – prva politika tržišta rada u nordijskim zemljama, koju su usvojili lideri EU i Evropska komisija kao način za rješavanje problema zapošljavanja unutar EU. Međutim, s obzirom na to da se Komisija suočava sa najvećom recesijom u posljednjih nekoliko decenija, pojavile su se sumnje o tome na koji način stimulisati i obavezati države članice da sprovedu „flexicurity” i na taj način obezbijede implementaciju ove politike u cijeloj Uniji.

– Obezbijediti da su stečena znanja i obrazovanje neophodna za dalje angažovanje na tržištu rada priznata kroz opšte, stručno, više i obrazovanje odraslih i razviti zajednički jezik i operativne mehanizme za obrazovanje/obuku i rad: Okvir evropskih znanja, vještina, i zvanja (ESCO).

Aktivnosti država članica:

– Implementirati nacionalne putanje za implementaciju Flexicurity agenda-e, u skladu sa zaključkom Evropskog savjeta, u cilju smanjenja segmentacije tržišta rada i olakšavanja usklađivanja radnih obaveza i privatnog života.

– Analizirati i redovno pratiti efikasnost poreskih i korisničkih sistema kako bi se obezbijedilo adekvatno plaćanje za obavljeni posao, sa posebnim akcentom na niskokvalifikovane radnike, i ukloniti mjere koje obeshrabruju samozapošljavanje.

– Promovisati nove oblike balansiranja i usklađenosti između posla i privatnog života i promovisati politiku aktivnog starenja i povećanje rodne ravnopravnosti na tržištu rada.

– Promovisati i pratiti efikasnu implementaciju rezultata socijalnog dijaloga.

– Podsticati implementaciju Evropskog kvalifikacionog okvira uspostavljanjem nacionalnih kvalifikacionih okvira.

– Obezbijediti da su stečena znanja i obrazovanje neophodni za dalje angažovanje na tržištu rada priznata kroz opšte, stručno, više i obrazovanje odraslih, uključujući neformalne oblike učenja.

2. EU inicijativa „Evropska platforma protiv siromaštva”

Aktivnosti na EU nivou:

– Transformisati otvorene metode koordinacije po pitanjima socijalne isključenosti i socijalne zaštite u platformu za saradnju, analizu i razmjenu dobrih praksi, i u instrument za podsticanje posvećenosti i obavezivanja javnih i privatnih tijela u dijelu smanjenja socijalne isključenosti, preduzimanja konkretnih akcija, uključujući ciljnu podršku iz strukturnih fondova, posebno iz ESF-a.

– Pripremiti i implementirati programe promovisanja socijalnih inovacija za najugroženije grupe, posebno kroz obezbjeđivanje inovativnog obrazovanja, obuke i prilika za zapošljavanje osoba iz ovih grupa, borbe protiv diskriminacije (npr. lica sa invaliditetom) i razviti novu agendu za integraciju migranata kako bi im se omogućilo da u potpunosti iskoriste sve potencijale.

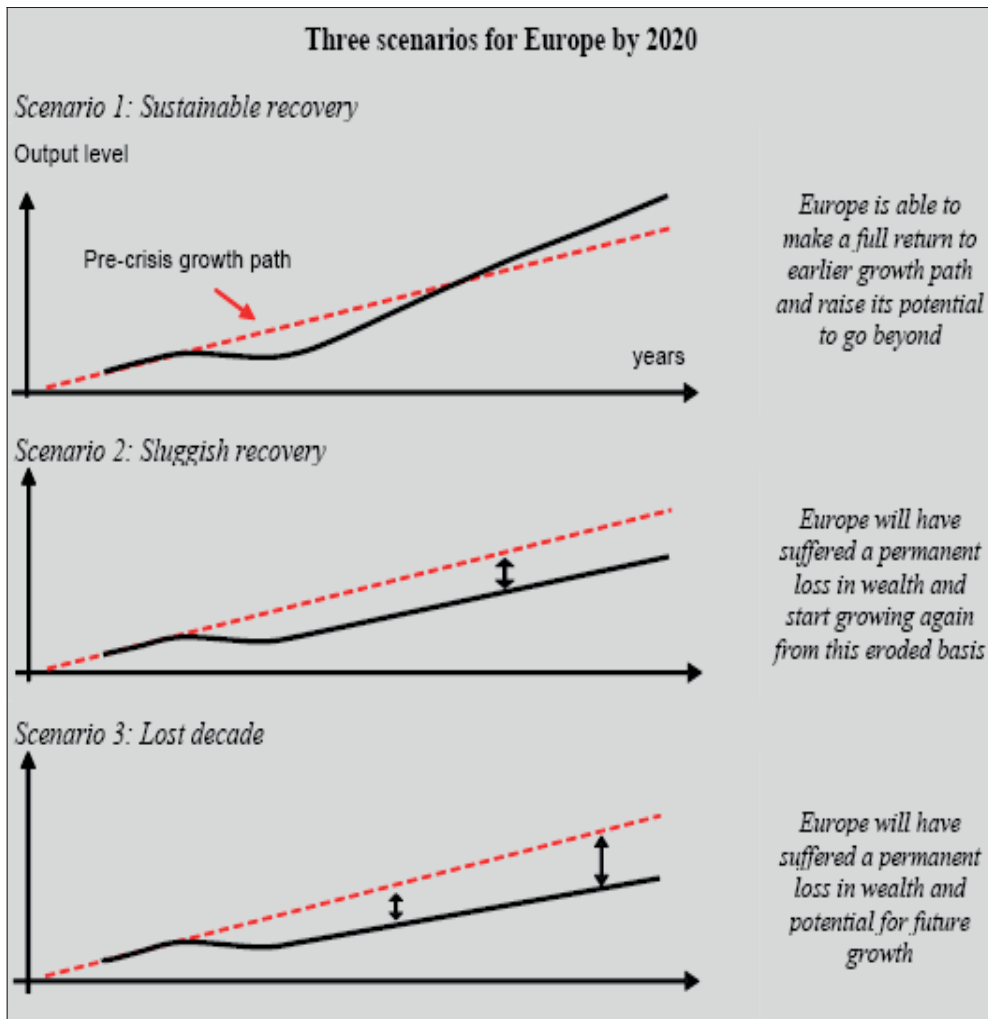
– Pripremiti procjenu adekvatnosti i održivosti socijalne zaštite i penzionih sistema i identifikovati načine boljeg pristupa sistemima zdravstvene zaštite.

Aktivnosti država članica:

– Promovisati zajedničku kolektivnu i individualnu odgovornost u suzbijanju siromaštva i socijalne isključenosti.

– Definisati i implementirati mjere za rješavanje specifičnih uslova u kojima se nalaze posebno ugrožene grupe (poput samohranih roditelja, starijih žena, manjina, romske populacije, osoba sa invaliditetom i beskućnika).

Puna primjena Strategije 2020 odlučiće kojim razvojnim scenarijem će poći EU: strategijom održivog oporavka, sporog oporavka ili će naredna dekada biti izgubljena.

Slika 4. 3. Tri scenarija za Evropu 2020.

Evropski savjet će imati puno vlasništvo nad ovom strategijom i biće kontakt tijelo za pitanja koja se tiču njenog sprovođenja. *Komisija* će pratiti napredak na putu postizanja ciljeva, omogućavaće razmjenu politika i pripremaće neophodne prijedloge za usmjeravanje aktivnosti i napretka u ostvarivanju EU inicijativa. *Evropski parlament* će biti pokretačka snaga za mobilizaciju građana i imaće ulogu suzakonodavca u ključnim inicijativama. Ovaj partnerski pristup će se proširiti i na *EU komitete*, nacionalne parlamente, lokalne i regionalne organe vlasti, socijalne partnere, civilno društvo, kako bi svi bili uključeni u proces ostvarivanja vizije (4.2: 8–31).

Da bi uticala na dinamiku izlaska iz krize i razvoj, Unija planira koordinaciju ekonomskih politika država članica kroz pripremu *smjernica*.

Opšta institucionalna struktura REZULTAT	Integrirane smjernice kojima se definiše predmet prioritarnih politika Unije, uključujući ciljeve EU koje je neophodno postići do 2020. godine i transponovati u nacionalne ciljeve	
	<p><i>Izveštavanje po zemljama:</i> <i>Cilj:</i> podrška državama članicama da implementiraju izlazne strategije povratka makroekonomske stabilnosti, identifikovanja „uskih grla” i vraćanje nacionalnih ekonomija na put održivog razvoja i javnih finansija. <i>Pristup:</i> unaprijeđena procjena ključnih makroekonomskih izazova sa kojima se suočavaju države članice, uzimajući u obzir preklapanja između država članica i oblasti relevantnih politika. <i>Instrumenti:</i> država članica izvještava preko svojih programa stabilnosti i konvergencije, čiji izvještaj prate odvojene, ali istovremeno objavljene preporuke za fiskalnu politiku u mišljenju programa za stabilnost i konvergenciju, kao i o makroekonomskim neravnotežama i „uskim grlima” razvoja, shodno Smjernicama široke ekonomske politike (član 121.2).</p>	<p><i>Tematski pristup:</i> <i>Cilj:</i> postići ciljeve koji su usvojeni na nivou EU, kombinovanjem konkretnih aktivnosti na nivou EU i na nacionalnim nivoima. <i>Pristup:</i> strateška uloga sektorskih savjeta za praćenje i provjeru postignutog napretka ka ostvarivanju definisanih ciljeva. <i>Instrumenti:</i> izvještavanje država članica kroz usmjerene programe nacionalnih reformi, uključujući informacije o „uskim grlima” razvoja i napretku koji se ostvaruje na putu ka postizanju definisanih ciljeva, koje prate savjeti za vođenje politike sa nivoa Unije u formi preporuka shodno Smjernicama široke ekonomske politike (član 121.2) i Smjernicama za zapošljavanje (član 148).</p>

Slika 4. 4. EVROPA 2020 – Integrirane smjernice ekonomske politike za rast konkurentnosti

Evropa 2020 ima i svoj vremenski okvir za usvajanje i monitoring sprovođenja, koji se može šematski prikazati na sljedeći način:

	2010.	
Evropska komisija: Prijedlog Strategije Evropa 2020		3. mart
Evropski savjet: Usvajanje generalnog pristupa i EU ciljeva		26. mart
Evropski savjet: Usvajanje Strategije Evropa 2020 i potvrda nacionalnih ciljeva; Usvajanje integriranih smjernica		Juni 2010.
Evropski savjet: Razmatranje izabраниh tema		Oktobar
Države članice: Podnošenje Programa stabilnosti/konvergencije i nacionalnih reformskih programa		Decembar
	2011.	
Evropska komisija: Godišnji izvještaj o napretku, mišljenje na programe stabilnosti/konvergencije, Prijedlog preporuka za svaku zemlju pojedinačno		
Evropski parlament: Plenarno zasjedanje i usvajanje rezolucije		februar
Evropski savjet: Procjena napretka, usvajanje preporuka za svaku zemlju pojedinačno		mart
Države članice: Podnošenje Programa stabilnosti/konvergencije i nacionalnih reformskih programa		

						2012.	
Iste procedure sa posebnim osvrtom na praćenje napretka i mogućeg upozorenja EK...							
2013.	2014.	2015 /srednji rok	2016.	2017.		2018.	2019.
Implementacija reformi							
2020.							

Slika 4. 5. EVROPA 2020 – Vremenski okvir usvajanja i sprovođenja Strategije

4. 1. 2. 4. UNIJA MOŽE USPJETI

Unija ima mnogo unutrašnjih resursa: može računati na talenat i kreativnost svojih ljudi, jaku industrijsku bazu, razvijen uslužni sektor, kvalitetan poljoprivredni sektor, jaku pomorsku tradiciju, jedinstveno tržište i jednu valutu, poziciju najvećeg trgovinskog bloka na globalnoj sceni i vodeće destinacije za strana ulaganja.

Unija može računati i na sistem zajedničkih vrijednosti koje gradi, demokratske institucije koje jača u svim državama članicama, zajedničku brigu o ekonomskoj, socijalnoj i teritorijalnoj koheziji i solidarnosti, na svoj odnos prema životnoj sredini, kulturnu raznolikost, respekt prema ukupnom korpusu ljudskih prava, pravima manjina, jednakosti polova... samo su neke od vrijednosti, koje su za mnoge zemlje procesa pridruživanja jednako vrijedne kao i ekonomski benefiti integracija.

Najbolja šansa za Uniju da uspije je da djeluje zajedno – kao Unija.

Unija je pokazala da i u uslovima krize pokazuje solidarnost, da prilagođava novim okolnostima svoje ekonomije i društva, kako bi i u budućnosti, sljedeće generacije nastavile da koriste plodove zajedničkog rasta i razvoja, višeg kvaliteta života i zdravlja, koji počiva na jedinstvenom evropskom socijalno-ekonomskom modelu koji se intenzivno mijenja i prilagođava novim izazovima.

Ono što Uniji treba danas to je efikasna strategija koja će pokrenuti EU prema primjerenom, održivoj i proaktivnoj ekonomiji koja proizvodi visok nivo zaposlenosti, podstiče produktivnost i socijalnu koheziju. To je strategija Evropa 2020. To je zajednička agenda ekonomskog razvoja za sve države članice i one koje članstvu teže, uzimajući u obzir sve različite potrebe, različita polazna stanovišta i razvojne kapacitete, kao i nacionalne specifičnosti. Jednom riječu, sa ciljem promocije rasta za sve.

4. 2. POSTPRISTUPNE OBAVEZE CRNE GORE U NATO-u

Mehmedin Tahirović

Kao punopravna članica NATO saveza svaka novoprimljena država trebalo bi da bude u mogućnosti da ravnopravno saraduje na logističkoj, tehničkoj, naučnoj, operativnoj i svakoj drugoj osnovi sa ostatkom članica Saveza. Upravo u tu svrhu

NATO je oformio čitav niz pretpristupnih programa i mehanizama za što brže i efikasnije uspostavljanje kompatibilnosti cjelokupnog sistema novoprimljene države sa člancima NATO-a. Treba napomenuti da nikada niti jedna novoprimljena članica u istoriji NATO-a nije ispunila sve dokumentima propisane i zadane uslove i kriterijume. Čak ni dvanaest država koje su oformile NATO 1949. godine nijesu bile u potpunosti kompatibilne niti interoperabilne u svim aspektima.

Poštovanje ugovornih obaveza koje proističu potpisivanjem ugovora o članstvu jedan je od neophodnih uslova za aktivno djelovanje kao članice NATO-a.

Ono što se od Crne Gore očekuje, kao države članice NATO-a, je da ispunjava obaveze koje proizlaze iz načina ustrojstva, sistema zapovijedanja i samog operativnog djelovanja NATO-a, s jedne strane, a s druge, da u skladu sa vlastitim procjenama, mogućnostima i ciljevima, pokuša usmjeriti i uticati na NATO-vu politiku doprinoseći na taj način efikasnosti i funkcionalnosti Saveza.

Usklađivanje normativnih akata unutrašnjeg zakonodavstva vezanih za pitanja nacionalne bezbjednosti u najširem smislu te riječi možda je i najlakši zadatak koje zemlje nove članice treba da naprave. U pojedinim slučajevima, određenom broju zemalja je tokom njihovog MAP statusa zatraženo da dopune određene zakone u cilju njihovog prilagođavanja zakonodavstvu Evropske unije. Međutim, sprovođenje propisa je problem koji ne zavisi samo od političke volje vladajuće strukture novoprimljene članice već, što je još značajnije, i od realnih, objektivnih materijalnih i socijalnih mogućnosti da se sve zapisano i sprovede u praksi. Postupnost tog procesa razumiju i tolerišu i NATO i nove zemlje članice, ali očekuje se kontinuitet i istrajnost u zajedničkoj akciji. Pored toga, važno je imati na umu da se radi o obavezama i očekivanjima koje slijede, a ne o zahtjevima.

Umrežavanje u zajednički NATO-ov sistem protivvazdušne odbrane i radarske kontrole vazdušnog prostora (CROMOS, NATINATS), mora biti prihvaćeno članstvom Crne Gore u NATO-u.

Prihvatanje, a potom i razvijanje zajedničke službe zaštite i spašavanja na moru je važan činilac koji NATO nastoji da implementira na svim prostorima gdje za to postoje objektivni razlozi i uslovi.

Popunjavanje profesionalnim kadrom NATO-vih tijela i pododbora je, takođe, veliki zadatak Crne Gore. Pri tom je potrebno voditi računa da i u zemlji ostane kadar koji će znanjem jezika i profesionalnim kapacitetima moći da sprovodi tzv. NATO-vu politiku kod kuće.

Učešće u vojnim i civilnim misijama NATO-a širom svijeta, kao i izvršavanje zajedničkih akcija, vježbi, obuka, treninga, jedan su od važnih prioriteta crnogorske obrambene politike kao punopravne članice NATO-a, koji će u skladu sa svojim mogućnostima, izvršavati zajedno sa snagama i ljudstvom članica NATO-a.

Učešće pripadnika snaga bezbjednosti i svih struktura društva u NATO-vom programu „Nauka za mir”, podstiče realizaciju različitih naučnih projekata kroz korišćenje vrlo razvijenih tehničko-tehnoloških mogućnosti NATO-a, što će Crnoj Gori kao članici NATO-a biti trajna mogućnost.

Razmjena tajnih podataka je jedan od nezaobilaznih obaveza Crne Gore kao članice NATO-a. Za to je potrebno tehničko opremanje institucija sistema modernom opremom us skladu sa NATO standardima.

U Novim strategijskim konceptima NATO-a, koji se periodično izrađuju u skladu sa zahtjevima vremena, Crna Gora bi trebalo da ponudi i insistira na nekim rješenjima NATO-vog angažmana u budućnosti, shodno vlastitim nacionalnim bezbjednosnim ciljevima. To su u prvom redu: regionalna prekogranična saradnja, jačanje odnosa partnerstva, jačanje javne diplomatije s ciljem boljeg upoznavanja prosječnog crnogorskog građanina sa savremenim NATO-om, kao i sprovođenje adekvatne obuke, kroz obrazovni sistem, kako funkcioniše NATO i koja mu je uloga u današnjem i budućem svijetu.

Treba naglasiti da postpristupne obaveze članstva Crne Gore u NATO-u nijesu vezane samo za prilagođavanje i zadatke pripadnika Snaga bezbjednosti Crne Gore već i za sve sfere crnogorskog društva, jer u NATO ulazi država Crna Gora, ne njeni pojedini djelovi sistema.

Šire posmatrano, na kraju se može zaključiti da pitanja obaveza u Savezu, nasuprot zahtjevima od strane Saveza, predstavljaju fundamentalnu karakteristiku NATO-a i njegovog demokratskog potencijala, što podrazumijeva da se radi o dobrovoljnom savezu zemalja koje su spremne da obavljaju svoje dužnosti. To nije organizacija koja diktira članicama šta se može ili ne može uraditi. NATO je svjesno organizovan bez mogućnosti da diktira članicama. Primjera radi, po istom principu generalni sekretar nema pravo donošenja odluka za NATO vođene operacije, već zemlje preko svojih predstavnika i uz saglasnost svojih rukovodećih organa, imaju pravo i učestvuju u donošenja odluka na osnovama konsenzusa u skladu sa sopstvenim mogućnostima.

